

Evaluatie Wetenschappelijke Klimaatraad 2023-2025

Eindrapport

Evaluatie Wetenschappelijke Klimaatraad 2023-2025

Eindrapport

Janine Mulder
Ruben Pilon
Engelie Ruissen
Maarten Noordink

DATUM 13-4-2026

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Achtergrond en aanleiding	3
1.2	Onderzoeksaanpak	3
2.	Organisatie	4
2.1	Raad en stafbureau	4
2.2	Financiering	7
3.	Werkwijze	9
3.1	Opdracht	9
3.2	Invulling werkwijze	10
3.3	Samenwerking	11
4.	Impact adviezen	13
4.1	Adviezen van de WKR	13
4.2	Doorwerking van de adviezen	16
5.	Conclusies en aanbevelingen	19

1. Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

De Wetenschappelijke Klimaatraad (hierna; WKR) is een adviescollege dat gevraagd en ongevraagd onafhankelijk advies aan de regering en het parlement geeft over klimaatbeleid. Dit is zowel op het gebied van het beperken van klimaatverandering (mitigatie) als het aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering (adaptatie).

In het coalitieakkoord Rutte IV werd het instellen van een onafhankelijke wetenschappelijke adviesraad aangekondigd.¹ De WKR is ingesteld in november 2022 en in april 2023 is de WKR operationeel van start gegaan. In de eerste periode stond de WKR voor de opgave om zich als nieuw adviescollege te organiseren en positioneren.

Deze externe evaluatie is uitgezet naar aanleiding van artikel 4 van het Instellingsbesluit van de WKR, waaruit volgt dat de taakinvulling drie jaar na instelling wordt geëvalueerd. De evaluatie richt zich op de periode 2023-2025 en heeft waar mogelijk beschikbare informatie uit 2026 beschreven. De WKR valt als adviescollege onder de Kaderwet adviescolleges. Uit de Kaderwet volgt de verplichting om ten minste elk vierde jaar een evaluatieverslag op te stellen. Deze evaluatie is in lijn met deze verplichtingen en KWINK groep heeft deze evaluatie uitgevoerd.

1.2 Onderzoeksaanpak

In de evaluatie is gekeken naar de organisatie en werkwijze van de WKR en doorwerking van adviezen. In de conclusies en aanbevelingen gaan we in op de toekomstige uitdagingen voor de raad en de organisatie. Hiervoor zijn de volgende onderzoeksmethoden ingezet:

- Er is een **bureauonderzoek** uitgevoerd aan de hand waarvan we een feitenrelaas hebben opgesteld over de WKR. Hiervoor zijn verschillende soorten bronnen bestudeerd, zoals de jaarverslagen, werkprogramma's en het handboek van de WKR. Het feitenrelaas is ter feitelijke check aan de WKR voorgelegd.
- Ter aanvulling op het bureauonderzoek, hebben we **interviews** gevoerd. Via deze interviews hebben we de verschillende percepties opgehaald. Voor de interviews zijn gespreksleidraden opgesteld en deze zijn voorafgaand gedeeld met de gesprekspartners. In totaal hebben we 20 interviews gevoerd;
 - 6 binnen de WKR met voorzitter en plaatsvervangend voorzitter, raadsleden, secretaris-directeur en plaatsvervangend secretaris-directeur, adviseurs en communicatie.
 - 14 met externe partijen: departementen KGG (DG, ambtelijk en inkoop), LVVN, IenW (DG en ambtelijk), leden Eerste Kamer (2) en Tweede Kamer (2), Gezondheidsraad, WRR, PBL, Deltares, Deltacommissaris en Nationaal Klimaatplatform.
- Tot slot hebben we een **dialogosessie** georganiseerd, waarin we in gesprek zijn gegaan met de voorzitter, plaatsvervangend voorzitter, secretaris-directeur, plaatsvervangend secretaris-directeur en enkele stafleden. Nadat wij onze conclusies hebben toegelicht, is een gesprek gevoerd over de toekomstige uitdagingen en aanbevelingen van de WKR.

¹ VVD, D66, CDA en ChristenUnie (2021). Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst. Coalitieakkoord 2021-2025.

2. Organisatie

In dit hoofdstuk staan bevindingen ten aanzien van de inrichting van de WKR. In paragraaf 2.1 staat de inrichting van de organisatie centraal. Paragraaf 2.2 gaat in op de financiering van de WKR.

2.1 Raad en stafbureau

De WKR is sinds 2023 operationeel

De WKR is een adviescollege dat tot taak heeft de regering en beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over het te voeren klimaatbeleid. De WKR is ingesteld op 5 november 2022. In april 2023 is de WKR operationeel van start gegaan na de benoeming van de raadsleden en de start van het stafbureau.² Het eerste advies ter voorbereiding op het Klimaatplan is in december 2023 verschenen.

De WKR heeft sinds 1 januari 2026 een permanente wettelijke basis

De WKR is ingesteld bij Koninklijk Besluit via het Instellingsbesluit Wetenschappelijke Klimaatraad.³ Omdat het van belang werd geacht dat de WKR een advies zou uitbrengen over het tweede klimaatplan dat in 2024 moest worden vastgesteld, is gekozen om de WKR eerst in te stellen als tijdelijk adviescollege.⁴ Het voornemen is altijd geweest om de WKR ook na het einde van de zittingsperiode (4 november 2026) te continueren.⁵ Daarom heeft de WKR sinds 1 januari 2026 een permanente wettelijke basis gekregen in de Klimaatwet.⁶

De WKR bestaat uit tien raadsleden waarbij interdisciplinariteit een belangrijke kernwaarde is

De raad bestaat uit tien raadsleden, waaronder een voorzitter en plaatsvervangend voorzitter. De werving heeft plaatsgevonden aan de hand van een profielschets voor kandidaten. Hierin staat onder andere dat er wordt gezocht naar kandidaten vanuit verschillende disciplines die in staat zijn over verschillende wetenschappelijke disciplines heen te kijken. Daarnaast dienen de raadsleden een wetenschappelijke achtergrond met een link naar klimaatopgave te hebben en inzicht in de in de politiek-bestuurlijke omgeving van de Klimaatraad.⁷

Interdisciplinariteit is één van de drie kernwaarden van de WKR.⁸ In het Handboek van de WKR wordt interdisciplinair als volgt gedefinieerd; *“als geheel opereert de raad interdisciplinair, dat wil zeggen met inachtneming van elkaars inzichten en van elkaars disciplines en expertisegebieden.”* Daarnaast streeft de WKR naar interdisciplinaire adviezen: *“wat betekent dat de raadsleden bereid moeten zijn over de grenzen van hun eigen discipline heen te kijken.”*⁹

De WKR bestaat uit mensen vanuit verschillende disciplines. Zo hebben raadsleden onder andere onder achtergronden in de bestuurskunde, scheikunde, economie en filosofie.¹⁰ Als er voor een specifiek advies een bepaalde discipline ontbreekt, kan deze discipline worden aangevuld via de inhuur van een tijdelijke, externe projectmedewerker in het stafbureau.¹¹ Dit is bijvoorbeeld gebeurd in het advies ‘Meeveranderen met het klimaat’.

² WKR (2023). Werkprogramma 2023-2024, p. 5.

³ Zie: <https://www.wkr.nl/documenten/2022/10/29/koninklijk-besluit-wkr>.

⁴ Kaderwet adviescolleges, artikel 5, lid 1.

⁵ Memorie van Toelichting bij Wijzigingen Klimaatwet (36776, nr. 3), p. 5.

⁶ Klimaatwet, artikel 8.

⁷ Ebbing (2022). Wetenschappelijke Klimaatraad, Leden, p. 9.

⁸ WKR (2026). Handboek, p. 2.

⁹ WKR (2026). Handboek, p. 4 & 7.

¹⁰ Zie: <https://www.wkr.nl/over-de-wkr/raadsleden>.

¹¹ WKR (2026). Handboek, p. 5.

Bij de start van een adviestraject wordt een commissie ingesteld die bestaat uit ten hoogste twee raadsleden. Bij de samenstelling van de commissie wordt gekeken op welke wijze invulling kan worden gegeven aan interdisciplinariteit van raadsleden. Een andere waarborg voor interdisciplinair werken is dat de gehele raad meeleeft op alle stukken. De ervaringen binnen de WKR verschillen of er door deze activiteiten sprake is van interdisciplinair werken binnen de WKR.

De kernwaarde interdisciplinariteit wordt in de gesprekken meermaals genoemd als een belangrijke meerwaarde van de WKR. Het is dan ook nuttig om samen te bespreken wat interdisciplinariteit precies inhoudt en hoe hier invulling aan gegeven kan worden. Inspiratie kan gehaald worden uit de literatuur. Zo hanteert de *National Science Foundation* de volgende definitie van interdisciplinariteit; ‘*A mode (emphasis added) of research by teams or individuals that integrates (emphasis added) information, data, techniques, tools, perspectives, concepts and/or theories from two or more disciplines or bodies of specialized knowledge to advance fundamental understanding or to solve problems whose solutions are beyond the scope of a single discipline or area of research practice.*’¹² Deze definitie benadrukt de term ‘‘integratie’’. Integratie houdt in deze context in dat inzichten uit verschillende disciplines, inclusief onderliggende aannames, theorieën en concepten, met elkaar worden verbonden om *common ground* te creëren en zo tot een samenhangend interdisciplinair begrip van een probleem te komen.¹³ De WKR biedt nu een aantal randvoorwaarden aan om te kunnen komen tot interdisciplinariteit. Een volgende stap is te zorgen dat de adviezen gebaseerd zijn op de verschillende disciplines. Dit kan door in de werkwijze steeds te borgen dat de verschillende disciplines bijdragen aan het uiteindelijke advies.¹⁴

De raadsleden hebben een beperkte aanstelling in uren. In de praktijk zijn zij (veel) meer tijd kwijt aan hun werkzaamheden

De voorzitter is in 2023 aangesteld voor 1 dag in de week (0,2 fte), de plaatsvervangend voorzitter voor 0,75 dag (0,15 fte) en de overige acht leden voor een halve dag per week (0,1 fte).¹⁵ Een jaar na instelling heeft Deloitte een analyse van de bestede tijd en beschikbare tijd (op basis van de aanstelling) van raadsleden gemaakt. Daaruit bleek dat zowel raadsleden als de voorzitter meer dan tweemaal hun aanstelling besteden. De aanstelling van de voorzitter is toen verdubbeld naar 2 dagen per week (0,4 fte).¹⁶ De uren voor de plaatsvervangend voorzitter en overige raadsleden zijn ongewijzigd gebleven.¹⁷

Uit de gesprekken blijkt dat de raadsleden in de praktijk nog steeds (veel) meer tijd besteden aan hun werkzaamheden dan een halve dag per week. In gesprekken wordt een grote intrinsieke motivatie gedeeld die raadsleden hebben voor het raadswerk. De overschrijding van de tijdsbesteding komt door hun grote rol in de adviestrajecten en doorwerkingsactiviteiten en doordat zij meeleezen op de stukken van de WKR, wat een belangrijke kwaliteitsborging van de WKR is. We constateren dat het raadswerk binnen een adviestraject (als lid van een commissie) praktisch niet mogelijk is binnen de aanstelling (0,1 fte). Dit vormt een risico voor de WKR, aangezien de continuïteit van het werk afhankelijk is van structureel overwerk.

Het is op dit moment onzeker of een uitbreiding van het aantal uren haalbaar is. Dit komt deels door de efficiëncytaakstelling die het kabinet heeft beoogd en ook de adviesraden raakt. Momenteel vormt de tijdsinzet geen belemmering voor het vinden van geschikte raadsleden. Monitoring is nodig of dit ook in de toekomst geen belemmering wordt.

¹² Repko, A.F., Newel, W.H. & Szostak R. (2011). Case studies in interdisciplinary research, p. 18.

¹³ Repko, A.F. (2007). Integrating Interdisciplinarity, p. 25.

¹⁴ Allen Repko heeft een 10-stappenproces voor interdisciplinair onderzoek ontwikkeld dat mogelijk als startpunt kan dienen voor een gesprek bij de WKR.

¹⁵ WKR (2025). Jaarverslag 2024, p. 2.

¹⁶ Deloitte (2024). Eindverslag evaluatiedialoog WKR, p. 25.

¹⁷ WKR (2026). Handboek, p. 5.

De raadsleden worden ondersteund door een stafbureau

Ter ondersteuning van de raadsleden, is het stafbureau in april 2023 gestart met een aantal medewerkers.¹⁸ Het stafbureau staat onder leiding van de secretaris-directeur. Het stafbureau bestond eind 2023 uit 15,5 fte. In 2024 is dit gegroeid naar 19,1 fte en in 2025 naar 21,8 fte.¹⁹ Het stafbureau bestaat uit de secretaris-directeur, plaatsvervangend secretaris-directeur, inhoudelijke adviseurs, raadssecretaris, communicatieadviseurs, adviseur bedrijfsvoering en ondersteuners.²⁰

De WKR bestaat uit 10 raadsleden. Bij de start van de WKR had de voorzitter een aanstelling van 0,2 fte, de plaatsvervangend voorzitter 0,15 fte en de overige raadsleden 0,1 fte (1,15 fte in totaal). In een externe evaluatie van het eerste advies van de WKR werd aanbevolen om de aanstelling van de raadsleden te verhogen.²¹ Hierop heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (hierna; EZK) de aanstelling van alleen de voorzitter verhoogd tot 0,4 fte. Dit brengt de totale fte van de raad tot 1,35 fte.

Het stafbureau van de WKR gaat zowel de WKR als de Raad voor Energie ondersteunen. De oprichting van de Raad voor Energie biedt de kans op synergie en kennisopbouw, maar vormt ook risico's voor de interne dynamiek van het stafbureau en de werkdruk van de directie

Na afweging van drie scenario's over de inrichting van het stafbureau van de Raad voor Energie, heeft het ministerie gekozen voor een gezamenlijk stafbureau met de WKR.²² Het stafbureau van de WKR wordt hierdoor uitgebreid. We zien dat dit gezamenlijke stafbureau kansen biedt aan de WKR, zoals inhoudelijke synergie en kennisopbouw door het stafbureau. Daarnaast zien we ook risico's voor de WKR. Zo zien we een risico voor de interne dynamiek binnen het stafbureau als beide raden tot verschillende analyses of beleidsconclusies komen. Het stafbureau moet immers beide raden ondersteunen. Dit kan de effectiviteit van beide raden raken. Een ander risico is dat de werkdruk van de secretaris-directeur en plaatsvervangend secretaris-directeur (nog) hoger zal worden. We maken uit gesprekken op dat de werkdruk voor hen momenteel al hoog is.

De samenwerking tussen raadsleden en stafbureau is gaandeweg verbeterd

De raadsleden zijn eindverantwoordelijk voor de selectie, inhoudelijke richting van en akkoord op (concept)adviezen en andere producten. Daarnaast is de raad verantwoordelijk voor de strategische koers van de WKR. De raadsleden hebben inhoudelijk het laatste woord.²³ Het stafbureau van de WKR geeft in zijn adviserende rol ambtelijke ondersteuning aan de raad.

Uit de gevoerde gesprekken binnen de WKR is gebleken dat de samenwerking tussen de raad en stafbureau gaandeweg is verbeterd. Toen de WKR drie jaar geleden startte met een nieuw team, waren er aan de start nog onduidelijkheden en uiteenlopende verwachtingen over de samenwerking. Er zijn daarop afspraken over de rol- en taakverdeling vastgelegd, waarbij de precieze rolverdeling per taak is uitgewerkt.²⁴ Ook is het wederzijds vertrouwen gegroeid door de langere samenwerking en opgedane ervaring van de doorlopen adviestrajecten. Er wordt aangegeven dat, naast het feit dat er goede stappen zijn gezet, er nog steeds ruimte voor verbetering is in de samenwerking tussen raad en staf. Zo is een veelgenoemde kanttekening dat onder druk (bijvoorbeeld in de fase van het afronden van een

¹⁸ WKR (2024). Jaarverslag 2023, p. 3.

¹⁹ Het aantal fte per jaar blijkt uit toegezonden informatie van de WKR.

²⁰ WKR (2025). Jaarverslag 2024, p. 3.

²¹ Deloitte (2024). Eindverslag evaluatiedialog WKR.

²² WKR (2025). Voorstel ophanging RvE, p. 2.

²³ WKR (2026). Handboek, p. 3.

²⁴ WKR (2026). Handboek, p. 4.

advies) de vastgelegde afspraken niet altijd worden nagekomen. Er loopt een organisatieontwikkelingstraject dat zich richt op verdere professionalisering van projectmanagement in relatie tot capaciteitsmanagement, verbeteren van de samenwerking in commissieverband en doorontwikkeling van projectleiders.

2.2 Financiering

Het budget van de WKR bestaat uit personeelsbudget, materieel budget en een centraal budget

Het ministerie van EZK is 'eigenaar' van de WKR, wat betekent dat zij verantwoordelijk is voor het goed kunnen functioneren van de WKR, inclusief ondersteuning voor facilitaire diensten (ICT, financiële ondersteuning, huisvesting).²⁵ De WKR ontvangt financiering van het ministerie van EZK en is voor betalingen afhankelijk van het ministerie. De begroting van de WKR bestaat grofweg uit drie kostenposten:

- Het **personeelsbudget** bestaat uit de personeelskosten van de staf van de WKR.
- Het **centraal budget** is een bedrag dat van tevoren wordt afgeroomd door het departement voor diensten die de WKR van het ministerie afneemt. Daaronder vallen onder andere kosten voor huisvesting, ICT en recruitment.
- Het **materieel budget** van de WKR is bedoeld voor de inkoop van overige diensten en materialen. Een belangrijke uitgave uit het materieel budget is de vergoeding voor raadsleden en de inhuur van externe kennis en expertise. Ook zaken zoals het organiseren van evenementen, ontwikkelen van de huisstijl en de trainingen die niet uit het centraal budget bekostigd worden vallen onder het materieel budget.²⁶ Het materieel budget is het eigen budget van de WKR. Bij de uitgave van dit budget is de WKR echter wel gebonden aan de werkwijze (onder andere raamcontracten) van het ministerie.

De WKR geeft minder uit dan begroot door een onderbesteding van het materieel budget

Het gerealiseerde budget van de WKR is beduidend lager dan het begrote budget, zie tabel 1. Dit verschil komt voornamelijk door een onderuitputting van het materieel budget van de WKR. In gesprekken geeft de WKR aan dat de oorzaak hiervan is dat het voor hen niet mogelijk is om de gewenste dienst of materialen in te kopen omdat zij gebonden zijn aan raamcontracten van het ministerie. Een voorbeeld is het inhuren van externe expertise door de WKR wanneer tijdelijk extra capaciteit nodig is of specialistische kennis ingehuurd moet worden. Bij deze inhuur is de WKR gebonden aan de werkwijze van het ministerie rond externe inhuur, zoals een raamcontract bij welke partijen expertise ingehuurd kan worden. De WKR geeft aan dat dit niet aansluit bij hun behoefte. Het ministerie geeft aan dat het afwijken van de vaste werkwijze kan, maar dat dit een goed onderbouwde uitzondering moet zijn. De WKR geeft aan dat inkoopprocessen hierdoor vaak lang duren.

Type kosten		2023	2024	2025	2026
Personeelskosten	Begroting	€ 1.267.000	€ 2.128.000	€ 2.555.000	€ 2.683.000
	Realisatie	€ 1.156.587	€ 1.881.969	€ 2.356.000	n.v.t.
Materieel budget	Begroting	€ 1.015.000	€ 1.053.000	€ 1.485.000	€ 1.485.000
	Realisatie	€ 280.729	€ 702.987	€ 671.000	n.v.t.
Centraal budget	Begroting	€ 560.000	€ 909.000	€ 909.000	€ 909.000
	Realisatie	€ 560.000	€ 909.000	€ 909.000	n.v.t.
Totaal	Begroting	€ 2.842.000	€ 4.090.000	€ 4.913.000	€ 5.077.000
	Realisatie	€ 1.997.316	€ 3.493.956	€ 3.936.000	n.v.t.

Tabel 1. Begroot en gerealiseerd budget WKR.

²⁵ WKR (2026). Handboek, p. 3.

²⁶ WKR (2025). Brief ontwerpbegroting 2026.

De WKR is veel tijd kwijt aan gesprekken met het ministerie over inkoopprocessen en de dienstverlening

De WKR geeft in gesprekken aan dat naast het inkoopproces, ook een aantal aspecten van de dienstverlening van het ministerie in hun ogen verbeterd kan worden. De huisvesting van de WKR is inmiddels geregeld, maar gesprekken over het huidige onderkomen van de WKR hebben veel tijd gekost. Daarnaast neemt het ministerie de facturering voor zijn rekening, maar dit kan in de praktijk in de ogen van de WKR stroef verlopen. Uit gesprekken maken we op dat er veel overleggen zijn tussen het ministerie en de WKR over het inkoopproces en de dienstverlening. Stafleden zijn veel tijd kwijt aan (de voorbereiding van) deze overleggen. We vinden dat een onafhankelijk adviescollege meer ruimte zou moeten hebben om invulling te geven aan het eigen budget (materieel budget). Het ministerie dient hier ruimte voor te maken.

3. Werkwijze

In dit hoofdstuk staan bevindingen ten aanzien van de werkwijze van de WKR. We starten met een beschrijving van de opdracht en invulling daarvan in paragraaf 3.1. In paragraaf 2.2 wordt de werkwijze van de WKR geschetst. De samenwerking met externe partijen beschrijven we in paragraaf 2.3.

3.1 Opdracht

*'De WKR heeft tot taak de regering en beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over het te voeren klimaatbeleid. De Wetenschappelijke Klimaatraad brengt daarbij ten minste een advies uit ter voorbereiding van het Klimaatplan, bedoeld in artikel 3, lid 1, van de Klimaatwet.'*²⁷

De raad beoogt jaarlijks drie tot vijf adviezen uit te brengen. Naast formele adviezen schrijft de WKR ook briefadviezen en signaleringen. In paragraaf 4.1 is een overzicht van adviezen en andere producten te vinden. De activiteiten die de WKR uitvoert passen bij de opdracht van de WKR.

Binnen de WKR is een eenduidig beeld van de opdracht en doelgroep, maar over de invulling van deze opdracht bestaan verschillende beelden

Er bestaat geen verschil van inzicht binnen de WKR ten aanzien van de beschrijving van de opdracht. Zo wordt consequent geformuleerd over de opdracht op de website van de WKR maar ook in het werkprogramma en interne documenten zoals het Handboek. De doelgroep (regering en kamers) is goed in beeld.

In gesprekken wordt ook vaak gerefereerd naar departementen en beleidsmedewerkers als doelgroep. Als mogelijke doelgroep voor de toekomst worden regelmatig medeoverheden benoemd door gesprekspartners. Ook andere maatschappelijke partners, het bedrijfsleven of inwoners van Nederland zijn enkele keren genoemd in gesprekken. Hierbij wordt ook vaak gerefereerd naar andere organisaties die actief zijn op hetzelfde thema die hier mee bezig zijn. Een voorbeeld is het Nationaal Klimaat Platform dat inzet op het betrekken van burgers en ondernemers bij het klimaatbeleid.

Over de invulling van de opdracht wordt binnen de WKR verschillend gedacht. Zo vindt een deel van de gesprekspartners dat de opdracht enkel bestaat uit het leveren van inhoudelijk sterke adviezen. Anderen zien de opdracht breder en vinden dat de WKR ook adviezen onder de aandacht dient te brengen bij de doelgroep en activiteiten daaromheen moet organiseren. In hoofdstuk 4 wordt beschreven hoe de WKR hier invulling aan geeft.

De opdracht van de WKR is vrij algemeen geformuleerd en komt exact overeen met de opdracht van andere adviesraden zoals de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (hierna; Rli). De formulering van de opdracht biedt mogelijkheden voor adviesraden om zelf invulling te geven aan de adviesrol. Bijvoorbeeld de specifieke vraag "wat beogen we met onze adviezen?" is van belang om uiteindelijk te kunnen bepalen wat de impact (doorwerking) van de WKR is. In paragraaf 4.2 gaan we verder in op de bereikte doorwerking van de adviezen.

De WKR kan Kamerleden moeilijk bereiken

De beide kamers der Staten-Generaal zijn de doelgroep van de WKR. De WKR organiseert dan ook verschillende activiteiten gericht op Kamerleden. Zo is een *position paper* geschreven over aandachtspunten en aanbevelingen voor klimaatbeleid richting Tweede Kamerverkiezingen van 2025 en is een brief gemaakt voor voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer in augustus 2023. Ook de

²⁷ Zie: <https://www.wkr.nl/documenten/2022/10/29/koninklijk-besluit-wkr>.

adviezen van de WKR zijn bedoeld voor Kamerleden. De WKR heeft 4 technische briefings over adviezen in de Tweede Kamer verzorgd en 3 technische briefings in de Eerste Kamer. Ook is de WKR uitgenodigd bij een rondetafelgesprek in de Tweede Kamer.

In het onderzoek is getracht met meerdere Kamerleden te spreken over de WKR. Het was lastig om Kamerleden te bereiken. Dat beeld herkent de WKR. De WKR geeft ook aan dat Kamerleden moeilijk te bereiken zijn. Zo komen weinig Kamerleden af op technische briefings in de Tweede Kamer waar de WKR aan bijdraagt en reageren weinig fracties op een aanbod voor toelichting op adviezen van de WKR. In de Eerste Kamer lijkt de opkomst op bijdragen van de WKR groter.

Alle Kamerleden die zijn gesproken zien de meerwaarde van de adviezen van de WKR. De adviezen worden gezien als gedegen. Sommige Kamerleden zien de wetenschappelijke basis als meerwaarde van de WKR. Zij zien een vertaling in de adviezen van wetenschappelijke inzichten die ze kunnen meenemen in beleid. Andere Kamerleden zijn kritisch op de abstracte aanbevelingen en vinden de adviezen te lang en moeilijk te begrijpen. Een deel van de gesproken Kamerleden vindt dat de rapporten van de WKR zich te veel focussen op beleidsmakers, en minder op parlementariërs. Een toegankelijke vertaling van de complexe vraagstukken in de adviezen zou hen helpen.

Een risico is de wijze waarop wordt gewezen op de urgentie van klimaatbeleid

In veel van de gesprekken wordt gerefereerd naar het politieke klimaat waar de adviezen van de WKR in moeten landen. In de korte periode dat de WKR bestaat is slechts 16 maanden een missionair kabinet geweest. Het thema 'klimaat' is een onderwerp geworden waar veel discussie over bestaat. En ook de gezaghebbendheid en bijdrage van adviesraden in het algemeen wordt soms in twijfel getrokken.

In die context moet de WKR zich bewegen. We zien dat de WKR niet alleen rapporten schrijft, maar in enkele gevallen ook actief aandacht vraagt voor het klimaat. De WKR schrijft bijvoorbeeld een brief aan de informateur waarin staat dat klimaat op de politieke agenda hoort²⁸, publiceert de inbreng van de WKR tijdens een rondetafelgesprek in de Tweede Kamer²⁹ en publiceert een analyse (op hoofdlijnen) van verkiezingsprogramma's³⁰. We denken dan ook dat het goed is dat de WKR zich bewust is van deze context en afweegt op welke wijze ze de meeste invloed kunnen uitoefenen. Wanneer het thema klimaat als een 'politiek' thema wordt gezien, kan door het benadrukken van urgentie immers de perceptie van de (politieke) onafhankelijkheid van de WKR aangetast worden. We doelen hierbij nadrukkelijk niet op het onder de aandacht brengen van bevindingen en aanbevelingen van rapporten van de WKR en doorwerkingsactiviteiten die raadsleden van de WKR ondernemen.

3.2 Invulling werkwijze

De WKR heeft haar werkwijze ten aanzien van een adviestraject vastgelegd in een handboek

Als de raad besluit tot de start van een adviestraject, wordt een commissie ingesteld die bestaat uit ten hoogste twee raadsleden. De commissie draagt de verantwoordelijkheid voor het geven van richting en het maken van belangrijke keuzes gedurende het adviestraject. De commissie wordt ondersteund door het projectteam, dat bestaat uit medewerkers van het stafbureau.³¹ De WKR heeft het adviestraject uitgewerkt in het handboek middels een stroomschema, waarin de verschillende fasen en stappen binnen een traject staan.³²

²⁸ Zie: <https://www.wkr.nl/documenten/2025/11/21/brief-aan-informateur>.

²⁹ Zie: <https://www.wkr.nl/actueel/nieuws/2025/05/15/rondetafelgesprek-tweede-kamer>.

³⁰ Zie: <https://www.wkr.nl/actueel/nieuws/2025/10/23/er-valt-wat-te-kiezen>.

³¹ WKR (2026). Handboek, p. 4.

³² WKR (2026). Handboek, p. 17.

De inhoudelijke kwaliteit van de adviezen wordt op verschillende manieren geborgd

De volledige raad leest gedurende het traject verschillende keren de adviezen. Zo wordt vanuit verschillende disciplines meegekeken in het adviestraject. Naast deze interne toetsing, wordt het concept-advies ook aan externe experts voorgelegd. Tot slot wordt het ministerie gevraagd om een feitelijke beleidscheck uit te voeren. Door deze verschillende stappen wordt de kwaliteit van de stukken geborgd.

Positief is het lerend vermogen van de WKR

Dit blijkt uit bovengenoemd punt over de verbeterde samenwerking tussen raad en staffbureau. Daarnaast blijkt uit interne gesprekken dat de WKR sinds de zomer van 2025 is gestart met het opstellen van doorwerkingsplannen per advies. In deze plannen wordt per fase nagedacht over het vergroten van de impact van het advies. De eerste doorwerkingsplannen zijn opgesteld voor het advies ‘Verduurzaming industrie’ en voor het advies ‘Vaart maken met de Visie’. Daarnaast worden de adviestrajecten van de WKR geëvalueerd. Over het eerste jaar en het eerste advies van de WKR is er een externe evaluatie uitgevoerd door Deloitte.³³ Op basis van de bevindingen uit deze evaluatie, heeft de WKR bijvoorbeeld de aanstelling van de voorzitter verhoogd en is de bovengenoemde rolverdeling tussen raad en staf uitgewerkt. De overige adviestrajecten zijn intern geëvalueerd door de WKR. Uit toegestuurde informatie van de WKR blijkt dat de lessen hieruit worden gedeeld in het projectleidersoverleg en in raadsvergaderingen en dat hier periodiek overkoepelende bevindingen over worden gedaan.

3.3 Samenwerking

De WKR heeft een proactieve houding voor het ophalen van behoeften bij ministeries voor het samenstellen van het werkprogramma

De werkwijze ten aanzien van het werkprogramma is in de evaluatieperiode in ontwikkeling geweest. De laatste stand van zaken is dat de accounthouder bij het ministerie van KGG input ophaalt bij de verschillende departementen ten aanzien van de WKR. Het werkprogramma wordt vastgesteld in september. Met het ministerie van KGG is de werkafpraak gemaakt dat zij tot juni een brief kunnen sturen met hun voornemens tot adviesvragen zodat deze meegenomen kunnen worden in het werkprogramma.

Op basis van gesprekken stellen we dat de WKR tijd en moeite stopt in het betrekken van departementen bij de totstandkoming van het werkprogramma. Tegelijkertijd valt de hoeveelheid adviesvragen tegen, vooral vanuit het ministerie van Klimaat en Groene Groei (hierna; KGG). Er vindt geen raadpleging van het parlement plaats voor de samenstelling van het werkprogramma. Dit hangt samen met dat het de WKR nog niet lukt om Kamerleden goed te bereiken (zie paragraaf 3.1.).

De WKR werkt veel samen met andere adviescolleges en andere relevante organisaties

De WKR werkt samen met externen in de totstandkoming van adviezen. Bij 4 adviezen is met externe experts gewerkt. Daarnaast wordt samengewerkt met 3 andere adviescolleges. Zo wordt met de Gezondheidsraad een advies geschreven over klimaatverandering en gezondheid (verwacht in mei 2026). Met de Raad voor Openbaar Bestuur is tweemaal een activiteit georganiseerd over het thema klimaat en democratie en is het vervolg om hier een essaybundel over uit te brengen (juni 2026). Met de Adviesraad Migratie wordt gewerkt aan een signalering met een bijbehorend symposium. Naast samenwerking in adviezen wordt ook goed afgestemd met andere adviesraden. Zo heeft de

³³ Deloitte (2024). Eindverslag evaluatiedialoog WKR.

Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid in 2025 een advies uitgebracht over mens en klimaat.³⁴ Tegelijkertijd was ook de WKR bezig met een advies over klimaatadaptatie. Beide adviesraden hebben toen afgestemd over de scope en invulling van beide adviezen.

De WKR maakt gebruik van internationale kennis en draagt bij aan kennisuitwisseling en -deling

De WKR ziet dat de Nederlandse aanpak op het gebied van klimaat wordt beïnvloed door internationale ontwikkelingen. Ook zijn de Nederlandse uitdagingen op het gebied van klimaat en de opdracht voor de WKR niet uniek. De WKR wil zich strategisch positioneren in een netwerk van kennispartners en heeft daarom een internationale strategie opgesteld. Een groot onderdeel daarvan is dat de WKR samenwerkt met klimaat-adviesraden in het buitenland. De samenwerking gebeurt via twee netwerken, het International Climate Councils Network (ICCN) en het European Environment and Sustainable Development Advisory Councils Network (EEAC). Via deze netwerken wordt de WKR direct en indirect vertegenwoordigd in het buitenland. Leden van het stafbureau nemen deel aan verschillende werkgroepen die bestaan binnen deze netwerken. In deze werkgroepen wordt kennis gedeeld via webinars en conferenties. Binnen het ICCN zijn ook twee gezamenlijke producten opgesteld waar de WKR aan heeft bijgedragen.³⁵ Naar aanleiding van de Klimaattop in 2023 heeft de WKR, samen met acht andere adviesraden en het EEAC, een gezamenlijke brief opgesteld.³⁶

De plaatsvervangend voorzitter van de WKR voert ook veel internationale activiteiten uit. Dat betekent bijvoorbeeld het deelnemen aan de COP29 in Baku en het voeren van gesprekken met klimaatraden uit andere landen. De WKR gebruikt het internationale netwerk ook om te zorgen dat ze op de hoogte zijn van internationale ontwikkelingen. Informatie uit het internationale netwerk kan landen in het werkprogramma met een idee voor een advies maar ook in specifieke adviesprojecten.

³⁴ Zie: <https://www.wrr.nl/documenten/2025/05/22/mens-en-klimaat.-de-kracht-van-sociale-infrastructuur-bij-adaptatie>.

³⁵ De WKR heeft bijgedragen aan het rapport van de werkgroep Voedsel, Land en Landbouw van ICCN zie: <https://www.climatecouncils.org/iccn-work/harvesting-solutions-real-world-policy-to-transform-food-land-and-agriculture/>. En het rapport van de werkgroep Adaptatie; zie: <https://www.climatecouncils.org/iccn-work/the-climate-council-case-for-investing-in-adaptation-now/>.

³⁶ Zie: <https://www.wkr.nl/actueel/nieuws/2023/11/21/gezamenlijke-brief-europese-klimaatraden>.

4. Impact adviezen

In dit hoofdstuk staan bevindingen ten aanzien van de impact van de adviezen van de WKR. In paragraaf 4.1 worden de uitgebrachte en verwachte adviezen van de WKR uiteengezet, waarna de doorwerking van de uitgebrachte adviezen in paragraaf 4.2 wordt behandeld.

4.1 Adviezen van de WKR

De WKR heeft tien adviezen³⁷ uitgebracht

De WKR schrijft een mix van type adviezen (adviezen, brieven, een signalering en een achtergrondrapport). De afbakening tussen de verschillende type adviezen is niet hard. De WKR kwalificeert de brief aan de Tweede Kamer aangaande ‘Prioritering netcongestie en transportcapaciteit’ en de signalering ‘Bossen en bodems in zwaar weer’ nadrukkelijk niet als *advies*. Deze publicaties bevatten geen aanbevelingen en er is geen kabinetsreactie op deze publicaties geschreven. We zien echter een duidelijk verschil tussen deze publicaties en overige publicaties (zoals een brief naar de informateur of een *position paper* over ‘slim klimaatbeleid’). Voor de overzichtelijkheid scharen we deze twee publicaties daarom ook onder uitgebrachte adviezen van de WKR.

Drie van de adviezen zijn recent verschenen. Het beoordelen van de doorwerking van deze adviezen is daarom nog niet mogelijk.

Uitgebrachte adviezen/publicaties	Type advies	Datum	Gevraagd/ongevraagd	Toelichting
1. Klimaatplan: ‘Met iedereen de transities in’	Advies	December 2023	Gevraagd	De WKR brengt op basis van het Instellingsbesluit een advies uit ter voorbereiding van het Klimaatplan 2025-2035.
2. CO ₂ -verwijdering: ‘De lucht klaren?’	Advies	Juni 2024	Ongevraagd	
3. Prioritering netcongestie en transportcapaciteit	Brief	November 2024	Gevraagd	Op verzoek van Tweede Kamer.
4. Landbouw en klimaatverandering: ‘Boeren in een veranderend klimaat’	Brief	December 2024	Ongevraagd	
5. Klimaatadaptatie: ‘Meeveranderen met klimaat’	Advies	Juni 2025	Gevraagd	De minister van I&W heeft de WKR gevraagd te adviseren ten behoeve van de herijking van de Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS’26).
6. Klimaatvisie: ‘Vaart maken met visie’	Advies	Juli 2025	Ongevraagd	
7. ‘Bossen en bodems in zwaar weer’	Signalering	Oktober 2025	Ongevraagd	
8. Verduurzaming industrie: ‘Kiezen of verliezen’	Advies	Januari 2026	Ongevraagd	

³⁷ Zoals in tabel 2 is te zien, heeft de WKR elf adviezen gepubliceerd. Twee van deze adviezen zijn gericht op hetzelfde onderwerp: CO₂-verwijdering. In juni 2024 schreef de WKR hierover een advies, waarna het in februari 2025 naar aanleiding van een vervolgvraag van de Interdepartementale Werkgroep Koolstofverwijdering hierover een achtergrond rapport uitbracht. We hebben deze daarom niet meegeteld als apart verschenen advies.

9. Klimaat en gedrag: 'Aan de slag met gedrag!'	Advies	Februari 2026	Ongevraagd	
10. Materialen en klimaat: 'Circulair versterkt'	Advies	Maart 2026	Gevraagd	De minister van I&W heeft gevraagd een verdiepend advies te schrijven over een onderdeel uit het WKR-advies over het klimaatplan. Namelijk hoe het circulaire-economiebeleid verder kan worden geïntensiveerd en hoe het materialensysteem verduurzaamd kan worden.

Tabel 2. Uitgebrachte adviezen WKR.

De WKR organiseert ook activiteiten die aanvullend zijn op haar adviezen

Naast het schrijven van adviezen onderneemt de WKR ook andere activiteiten, zoals het organiseren van symposia en een essaywedstrijd. Daarnaast schrijft de WKR brieven aan informateurs en een *position paper* in aanloop naar de verkiezingen. Zie tabel 3 voor een overzicht.

Ook in 2026 is de WKR van plan andersoortige activiteiten te ondernemen (zie tabel 3). Zo brengt het een essaybundel (Klimaat en democratie) uit in samenwerking met de Raad voor het Openbaar Bestuur en organiseert het een symposium (Klimaatverandering en migratie) in samenwerking met de Adviesraad Migratie naar aanleiding van een signalering die beide raden gezamenlijk schrijven.

Overige uitgebrachte publicaties en activiteiten	Datum	Toelichting
1. Brief voorzitters EK en TK	Augustus 2023	In brief wordt de wetenschappelijke urgentie van versterkt en versneld klimaatbeleid onder de aandacht gebracht van beide Kamers.
2. Brief gezamenlijke Europese adviesraden	November 2023	In de aanloop naar de wereldwijde Klimaatop dringen negen adviesraden en hun overkoepelende netwerk, het European Environmental and Sustainable Development Advisory Councils Network (EEAC), aan op een EU-doelstelling voor de reductie van broeikasgassen in 2040 middels een gezamenlijke brief.
3. Brief aan informateurs	Maart 2024	In brief wordt belang om klimaat mee te nemen in hoofdlijnenakkoord benadrukt.
4. Middagsymposium n.a.v. eenjarig bestaan WKR	April 2024	Het symposium draaide om de vraag: hoe maak je als adviesraad impact?
5. Symposium 'Klimaatadaptatie: ook een sociaal vraagstuk'	Juni 2025	Organisatie in samenwerking met de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en het Sociaal-Cultureel Planbureau (SCP), naar aanleiding van het rapport over klimaatadaptatie.
6. Position paper 'Slim klimaatbeleid beschermt én biedt kansen'	Juli 2025	Paper gericht aan programmacommissies politieke partijen gaat over aandachtspunten en aanbevelingen voor klimaatbeleid richting Tweede Kamerverkiezingen van 2025.
7. Event jongeren over klimaat en democratie	November 2025	Event voor jongeren over klimaat en democratie in samenwerking met de Raad voor het Openbaar Bestuur.
8. Brief aan informateur	November 2025	Vraag om klimaatbeleid hoog op de politieke agenda te plaatsen bij de formatie.
9. Essaywedstrijd Klimaat en Democratie	November 2025	Essaywedstrijd voor jongeren in samenwerking met de Raad voor het Openbaar Bestuur.
10. Symposium '10 jaar Akkoord van Parijs'	December 2025	Zes kennisinstellingen op klimaatbeleid reflecteren op de eerste 10 jaar na het Parijsakkoord. De WKR organiseert dit namens de zes instellingen.

Tabel 3. Overige uitgebrachte publicaties en activiteiten.

De WKR neemt relevante, maar omvangrijke onderwerpen op in het werkprogramma

De onderwerpen die de WKR behandelt zijn overwegend relevant. Dat wil zeggen, we zien dat dit onderwerpen zijn die spelen in de media en/of in het publiek debat. Ook zien we dat het onderwerpen zijn waar behoefte aan advies is. Het zijn onderwerpen waar politieke keuzes moeten worden gemaakt en het beleid in ieder geval nog niet is uitgekristalliseerd.

Daarnaast zien we dat de WKR omvangrijke onderwerpen behandelt. Denk hierbij aan onderwerpen als klimaatvisie, industriebeleid of gebouwde omgeving. De reikwijdte van de onderwerpen die de WKR behandelt is groot. Ook in vergelijking met onderwerpen die andere adviesraden behandelen zien we dat de onderwerpen van de WKR omvangrijk zijn.³⁸ De WKR geeft in gesprekken aan dat de strategie van de WKR in de eerste jaren na oprichting was om op omvangrijke onderwerpen een ‘basisvisie’ neer te leggen, waarna in de komende jaren daar onderdelen van dit onderwerp verdiept kunnen worden.

Verwachte en lopende adviezen in 2026	Type advies	Toelichting
1. Maatschappelijke initiatieven	Advies	
2. Gebouwde omgeving	Advies	
3. Werking en herziening ETS	Advies	
4. Systeemaanpak duurzame koolstof	Advies	
5. Klimaatverandering en gezondheid	Advies	In samenwerking met de Gezondheidsraad.
6. Klimaat en democratie	Essaybundel	In samenwerking met de Raad voor Openbaar Bestuur.
7. Klimaatverandering en migratie	Signalering	In samenwerking met de Adviesraad Migratie.

Tabel 4. Verwachte adviezen/activiteiten in 2026.

Het aantal uitgebrachte adviezen van de WKR ligt in lijn met adviesraden met vergelijkbare omvang

We zien dat na de opstartfase van de WKR het aantal uitgebrachte adviezen enigszins vergelijkbaar is met adviesraden met budgetten en aantal raads- en stafleden in dezelfde ordegrrootte. Het aantal uitgebrachte adviezen van de WKR in 2023/2024 ligt iets lager, maar gezien de start van de WKR in april 2023 is dat een logisch gegeven. Het aantal uitgebrachte adviezen en lopende trajecten in 2026 is volledig in lijn met de andere adviesraden. Het vergelijken van adviezen vraagt echter om voorzichtigheid. Het ene advies is veel grondiger en uitvoeriger dan een ander advies. Ook is niet bij alle adviesraden een helder onderscheid tussen een ‘advies’ en overige publicaties of activiteiten. De vergelijking laat wel zien dat de WKR qua aantal adviezen (kwantiteit) in lijn ligt met andere adviesraden.

Aantal adviezen	2026 (komende trajecten)	2025	2024	2023
Rli	1 (8)	5	4	5
ROB ³⁹	0 (9)	6	6	3
Onderwijsraad	1 (7)	8	5	5
WRR ⁴⁰	0 (7)	3	3	3
WKR	3 (7)	4	3	1

Tabel 5. Vergelijking WKR met andere adviesraden ten aanzien van aantal adviezen.

³⁸ Vergelijking met werkprogramma van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) en de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB).

³⁹ Totaal van uitgebrachte adviezen, briefadviezen en signaleringen.

⁴⁰ Totaal van uitgebrachte rapporten, verkenningen en working papers.

4.2 Doorwerking van de adviezen

De analyse van de adviezen van de WKR is gedegen, herleidbaar en van goede kwaliteit

Op basis van gesprekken constateren we dat de analyse van de adviezen van de WKR van goede kwaliteit zijn. Gesprekspartners in departementen, andere adviesraden en samenwerkingspartners zien gedegen rapporten met herleidbare onderzoeksstappen en bevindingen.

Daarnaast zien we dat de WKR in de opmaak van rapporten goede stappen heeft gezet. De WKR heeft ingezet op herkenbaarheid van de adviezen (huisstijl) en dit is goed gelukt. Daarnaast investeert de WKR in het produceren van mooie figuren en *infographics* in de rapporten, wat de uitstraling en leesbaarheid van de rapporten ten goede komt.

De WKR heeft structureel aandacht voor het verbeteren van de doorwerking van haar adviezen

We zien dat de WKR de doorwerking van adviezen probeert te vergroten door extra activiteiten, zoals een symposium, presentaties bij parlementariërs/ambtenaren en het publiceren van een minicollege op haar website. De doorwerkingsactiviteiten van de WKR worden goed gewaardeerd. Vrijwel alle gesprekspartners benadrukken de meerwaarde van de doorwerkingsactiviteiten die de WKR onderneemt. Tegelijkertijd geven zowel raadsleden als staf aan graag meer tijd te hebben voor doorwerkingsactiviteiten. Er wordt nog weinig tijd voor doorwerkingsactiviteiten gereserveerd, zo wordt aangegeven.

Binnen de WKR denkt men structureel na over het maximaliseren van de doorwerking. Zo is in het afgelopen jaar het doorwerkplan geïntroduceerd, waarin aan het begin van een adviestraject aspecten als de beoogde doorwerking, beoogde doelgroep worden beschreven en waarin personen/groepen worden geïdentificeerd die betrokken kunnen worden om de doorwerking te maximaliseren. We zien dat de invulling van het doorwerkplan nog voor verbetering vatbaar is. Zo is de beschrijving van de beoogde doorwerking nog erg algemeen (zie aanbeveling 1). Tegelijkertijd laat het introduceren van het doorwerkplan zien dat de WKR structureel haar doorwerking probeert te vergroten. Het structureel nadenken over doorwerking van de WKR is een voorbeeld voor andere adviesraden/colleges.

De naamsbekendheid en zichtbaarheid die de WKR in korte tijd heeft opgebouwd is indrukwekkend. Vooral de mediastrategie van de WKR pakt zeer goed uit, waardoor de adviezen na publicatie in veel (grote) media zichtbaar zijn.

Bij drie van de tien adviezen is doorwerking in beleid zichtbaar

Er is (nog) geen sprake van doorwerking in beleid op zeven van de tien onderwerpen waar de WKR op heeft geadviseerd. Hier zijn twee duidelijke oorzaken voor. Ten eerste bestaat de WKR nog kort. De meeste adviezen zijn in de afgelopen twee jaar verschenen. Drie van deze adviezen zijn zeer recent verschenen (begin 2026). Doorwerking in beleid zou dus nog kunnen komen. Ten tweede was doorwerking in beleid op politiek gevoelige onderwerpen (zoals industrie, landbouw of klimaatstrategie) niet realistisch omdat er is sinds de start van de WKR slechts 16 maanden een missionair kabinet is geweest.

Bij drie adviezen is wel sprake van doorwerking in beleid. Bij het ene advies is dit in grotere mate dan bij het andere advies:

- **Het advies over CO₂-verwijdering ('De lucht klaren?').** Het ministerie van KGG heeft een routekaart koolstofverwijdering gepubliceerd, waarin de aanbevelingen van de WKR duidelijk terugkomen. Het advies van de WKR heeft veel impact gehad op de routekaart. Zo schrijft het ministerie in de routekaart: *“Op basis van wetenschappelijke inzichten, in bijzonder het adviesrapport van de Wetenschappelijke Klimaatraad, heeft het kabinet vijf beleidsuitgangspunten*

geformuleerd om de positieve bijdrage van koolstofverwijdering te maximaliseren en het risico op mogelijke negatieve effecten te minimaliseren.”⁴¹

- **Het advies over klimaatadaptatie ('Meeveranderen met klimaat').** Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (hierna; I&W) werkt aan de Nationale Klimaatadaptatie Strategie (NAS). De NAS is nog niet gepubliceerd, maar in gesprekken wordt benoemd dat het advies van de WKR sterk richting heeft gegeven aan de NAS.
- **Het advies over het klimaatplan ('Met iedereen de transities in').** In maart 2025 heeft het ministerie van KGG het Klimaatplan 2025 – 2035 gepubliceerd.⁴² Hierin komt het advies van de WKR enigszins in terug. Het belangrijkste punt van doorwerking is dat aandacht voor de samenhang tussen verschillende transities van de WKR wordt overgenomen.

Zeven van de tien adviezen van de WKR hebben bijgedragen aan het informeren dan wel waarderen door gebruikers, maar leiden tot (nog) beperkte discussie in beleidsdepartementen en parlement en (nog) geen beleidsverandering

Een advies kan verschillende doelen hebben. In lijn met Van der Knaap, Pattyn & Hanemaayer (2023)⁴³ onderscheiden we vier mogelijke doelen van een advies: informeren, waarderen, discussiëren en leren/veranderen. In tabel 6 wordt beschreven wat met deze doelen bedoeld wordt en wat de tot nu toe bereikte resultaten van de adviezen van de WKR op de verschillende doelen zijn. Hierin is te zien dat een deel van de adviezen van de WKR vooralsnog beperkte doorwerking heeft ten aanzien van het op gang brengen van discussie binnen beleidsdepartementen en parlement (discussiëren) en beleidsverandering (leren en veranderen). Dit concluderen we op basis van gesprekken met betrokkenen en analyse van de bespreking van WKR-adviezen in het parlement.

Doel	Wijze van doorwerking	Analyse doorwerking adviezen WKR
Informeren	'Gebruikers nemen kennis van eventuele nieuwe inzichten uit de evaluatie.'	• Adviezen van de WKR zijn goed bekend bij beleidsmakers. Zij informeren zich door middel van de adviezen.
Waarderen	'Gebruikers komen tot (nieuwe) oordelen over beleid of uitvoering of weten zich bevestigd in bestaande oordelen.'	• In kabinetsreacties geeft de regering overwegend aan de aanbevelingen over te nemen. Ook wordt vaak aangegeven dat de aanbevelingen al worden geïmplementeerd.
Discussiëren	'Evaluatie leidt tot discussie in bijvoorbeeld media, parlement of beleidsveld.'	• Goede zichtbaarheid in media van vrijwel alle adviezen. • Het merendeel van de adviezen leiden tot nu toe tot beperkte discussie binnen beleidsdepartementen. • Adviezen leiden tot beperkte discussie binnen het parlement.
Leren en veranderen	'Het beleid wordt verbeterd, herzien of beëindigd.'	• Dit is het geval bij koolstofverwijdering, klimaatadaptatie en (in mindere mate) het klimaatplan. • Bij de overige adviezen is dit (nog) niet het geval.

Tabel 6. Doorwerking adviezen WKR.⁴⁴

⁴¹ Ministerie van Klimaat en Groene Groei (2025). Routekaart Koolstofverwijdering, p. 3.

⁴² Ministerie van Klimaat en Groene Groei (2025). Klimaatplan 2025 - 2035.

⁴³ Van der Knaap, P., Pattyn, V., & Hanemaayer, D. (2023). Beleidsevaluatie in theorie en praktijk: Het ontwerpen en uitvoeren van evaluatie- en rekenkameronderzoek.

⁴⁴ Bewerking KWINK groep van een model van: Van der Knaap, P., Pattyn, V., & Hanemaayer, D. (2023). Beleidsevaluatie in theorie en praktijk: Het ontwerpen en uitvoeren van evaluatie- en rekenkameronderzoek.

De WKR behaalt bij een deel van de adviezen haar ambitie om beleid aan te passen (nog) niet door onder meer onderwerpkeuze en aanbevelingen die te weinig richting geven aan oplossingen

De WKR geeft in gesprekken aan in te zetten op aanpassing van beleid ('leren en veranderen') door haar adviezen. Zoals eerder beschreven, concluderen we echter dat er (nog) geen aanpassing van beleid is door de adviezen van de WKR, naast de adviezen over tijdelijke koolstofverwijdering, klimaatadaptatie en (in mindere mate) het klimaatplan. Het feit dat de WKR nog maar kort bestaat en de geringe tijd van een missionaire regering zijn hiervoor één van de oorzaken.

We zien daarnaast dat beperkte doorwerking met name komt door de onderwerpkeuze en de algemeenheid van de aanbevelingen. De WKR behandelt omvangrijke onderwerpen met een grote scope. Met de ambitie om aanpassing van beleid te bewerkstelligen op zeer grote onderwerpen stelt de WKR zich voor een grote uitdaging. Beleidsverandering met een grote reikwijdte komt immers niet veel voor. Daarnaast geven de aanbevelingen in veel gevallen nog te weinig richting aan de oplossing(en). Aanbevelingen die een stap verder gaan in de uitwerking van de oplossingsrichting zouden leiden tot meer doorwerking. Bijvoorbeeld, in het recent verschenen advies over het industriebeleid ('Kiezen of verliezen') beveelt de WKR aan om industrietakken met toekomstperspectief te steunen en de overige takken aan de markt over te laten. De uitwerking waar de keuze voor welke industrietakken te steunen op gebaseerd moet zijn is beperkt. Zonder op de stoel van de beleidsmakers te gaan zitten, kan hier een verdere concretiseringsslag gemaakt worden. De adviezen geven zodoende een analyse van het probleem, maar onvoldoende richting aan de oplossingen daarvoor.

5. Conclusies en aanbevelingen

De evaluatie van de WKR richt zich op de periode vanaf de start in april 2023 tot en met begin 2026. De WKR legt met het laten uitvoeren van deze evaluatie verantwoording af op basis van artikel 4 van het Instellingsbesluit van de WKR.

De WKR wil de evaluatie gebruiken voor de toekomst om van te leren. Dit hoofdstuk bouwt voort op de bevindingen die zijn gedaan in eerdere hoofdstukken. De WKR heeft gevraagd om een reflectie op het functioneren van de WKR, de positionering van de WKR en de impact van de adviezen. Bij elk van deze onderdelen is oog voor de toekomstige uitdagingen voor de raad en de organisatie.

Impact van de WKR

De WKR heeft sinds haar oprichting tien adviezen uitgebracht. Naast het geven van adviezen heeft de WKR ook andere activiteiten georganiseerd die aanvullend zijn op haar adviezen. Denk aan het organiseren van symposia en een essaywedstrijd. Daarnaast schrijft de WKR brieven aan informateurs en een *position paper* in aanloop naar de verkiezingen.

De onderwerpen die de WKR behandelt zijn onderwerpen die spelen in de media en/of in het publiek debat. Ook zien we dat het onderwerpen zijn waar behoefte aan advies is. Het zijn onderwerpen waar politieke keuzes moeten worden gemaakt en het beleid in ieder geval nog niet is uitgekristalliseerd.

De WKR ambieert beleidsverandering teweeg te brengen met haar adviezen. Bij drie adviezen (koolstofverwijdering, klimaatadaptatie en het klimaatplan) is verandering in beleid zichtbaar. Van de overige zeven adviezen van de WKR is (nog) geen verandering in beleid waar te nemen. Drie van deze adviezen zijn (zeer) recent verschenen, dus is het ontbreken van doorwerking in beleid ook logisch.

Het is bij deze constatering belangrijk om oog te hebben voor de context. De WKR is pas 3 jaar actief en er is sindsdien slechts 16 maanden een missionair kabinet geweest. Op veel terreinen was doorwerking in beleid op politiek gevoelige onderwerpen (industrie, landbouw, klimaatstrategie) dan ook niet realistisch. Dit verklaart het ontbreken van doorwerking in beleid echter slechts ten dele. De beperkte doorwerking in beleid van een merendeel van de adviezen komt ook door de keuze voor omvangrijke onderwerpen met een grote scope en aanbevelingen die een analyse van het probleem geven, maar onvoldoende richting aan de oplossingen daarvoor.

Aanbeveling 1: Expliciteer het doel van een advies en pas daarop het onderwerp, vorm en type advies aan.

We bevelen aan dat de WKR breder gaat kijken naar het begrip doorwerking. We stellen voor om hiervoor de indeling: informeren, waarderen, discussiëren, leren/veranderen te gebruiken. Daarbij nodigen we de WKR uit om ambitieus te zijn ten aanzien van de eigen impact en dus ook te kiezen voor adviezen die zich richten op discussiëren en leren/veranderen. Om de kans op doorwerking te vergroten bevelen we het volgende aan:

- Bij aanvang van het een adviestraject te bedenken wat het doel is van het advies en hierop aanpassingen door te voeren ten aanzien van de scope van het onderwerp en de vorm van het advies. De onderwerpen die de WKR nu kiest zijn vaak omvangrijk qua scope. Voor de vorm kan de WKR variëren tussen grondige, uitgebreide adviezen en kortere adviezen op specifiekere onderwerpen. Ook in het uitwerken van meer technische adviezen (op specifieke onderwerpen) zit meerwaarde van de WKR.
- De aanbevelingen in de adviezen verder uit te werken dan in de tot op heden uitgebrachte WKR-adviezen het geval was. De doorwerking kan vergroot worden door in de aanbevelingen meer richting te geven aan de oplossingen. De aanbevelingen in de adviezen kunnen bijvoorbeeld gedurende het adviestraject worden getoetst bij externe experts op haalbaarheid. We denken

daarnaast dat explicieter gemaakt kan worden wie aan de slag dient te gaan met de aanbeveling.

Het maximaliseren van doorwerking van de adviezen vraagt tijd van de raadsleden en staf voor doorwerkingsactiviteiten. Er is nog weinig tijd ingeruimd voor doorwerkingsactiviteiten.

Functioneren van de WKR

De WKR is sinds 2023 operationeel van start gegaan. Het eerste advies ter voorbereiding op het Klimaatplan is in december 2023 verschenen. De WKR bestaat uit tien raadsleden waarbij interdisciplinariteit een belangrijke kernwaarde is. De ervaringen binnen de WKR verschillen of er sprake is van interdisciplinair werken. De kernwaarde interdisciplinariteit wordt in de gesprekken meermaals genoemd als een belangrijke meerwaarde van de WKR. Het is dan ook nuttig zijn om samen te bespreken wat interdisciplinariteit precies inhoudt en hoe hier invulling aan gegeven kan worden.

Aanbeveling 2: Bespreek binnen de WKR hoe gezamenlijk meer invulling kan worden gegeven aan interdisciplinariteit.

De raadsleden hebben een beperkte aanstelling in uren. In de praktijk zijn zij (veel) meer tijd kwijt aan hun werkzaamheden. We stellen vast dat dit een risico is voor de continuïteit van de werkzaamheden.

Aanbeveling 3: Onderzoek in samenspraak met het ministerie of uitbreiding van de aanstelling van raadsleden mogelijk is. Zet daarnaast de tijd van raadsleden efficiënter in door optimalisatie van het werkproces en aanpassing in het werkprogramma.

We doen twee suggesties ten aanzien van de tijdsinspanning van raadsleden:

- Optimaliseren van het werkproces. Binnen de WKR zijn diverse goede ideeën over het komen tot een efficiëntere benutting van de tijd van raadsleden. Denk bijvoorbeeld aan het heroverwegen wanneer conceptstukken in het adviestraject naar raadsleden worden gestuurd of waar mogelijk het beleggen van meer taken ten aanzien van doorwerking bij stafmedewerkers.
- Werkprogramma. Houd in het werkprogramma rekening met de belasting van raadsleden, zowel qua aantal onderzoeken als de omvang van deze onderzoeken.

De WKR maakt een continue ontwikkeling door in de eerste drie jaar na oprichting en laat lerend vermogen zien. Op verschillende aspecten is in de eerste drie jaar na oprichting grote verbetering zichtbaar. Ook in gesprekken wordt duidelijk dat er aandacht is voor continue ontwikkeling van processen en producten. Het belangrijkste aspect waarop verbetering zichtbaar is, is de samenwerking tussen raad en staf. Tijdens de startperiode van de WKR hebben onduidelijkheden en uiteenlopende verwachtingen over de samenwerking tot spanningen geleid. Door het verschaffen van helderheid over rollen en verantwoordelijkheden (en dit vastleggen) en een gegroeid wederzijds vertrouwen is de samenwerking verbeterd. Daarbij dient te worden vermeld dat er nog steeds verbetering mogelijk is in de samenwerking tussen raad en staf. De WKR is zich hiervan bewust. We hebben er dan ook vertrouwen in dat de WKR hier blijvend aandacht voor zal hebben.

Positie van de WKR

De WKR heeft een open houding ten aanzien van departementen, andere adviescolleges en samenwerkingspartners. De WKR stemt vroegtijdig af met departementen over het werkprogramma en heeft veel contact tijdens het adviestraject met departementen om te zorgen voor aansluiting bij beleidsbehoeften. We zien dat de WKR haar onafhankelijkheid goed bewaakt in dit proces. Ondanks dat de WKR afstemt over het werkprogramma, is het aantal gevraagde adviezen vanuit departementen beperkt, met name vanuit het ministerie van KGG.

Aanbeveling 4: We bevelen aan dat de WKR zichtbaar maakt in het werkprogramma op welke wijze partijen wel of niet zijn betrokken.

We denken dat het goed is als bij de verschillende departementen meer tijd en aandacht komt voor het leveren van inbreng richting de WKR ten aanzien van het werkprogramma.

Daarnaast haalt de WKR kennis in huis van andere partijen als daarvoor een behoefte wordt gesignaleerd. De WKR zoekt waar relevant samenwerking op met andere adviescolleges. Zo zet de WKR een adviestraject op in samenwerking met de Gezondheidsraad ('Klimaatverandering en gezondheid'), brengt het een essaybundel met de Raad voor het Openbaar Bestuur uit ('Klimaat en democratie') en organiseert het een symposium met de Adviesraad Migratie ('Klimaatverandering en migratie'). Ook wordt samengewerkt met experts wanneer daar een behoefte wordt gesignaleerd en draagt de WKR bij aan kennisdeling en afstemming binnen het (internationale) landschap van adviescolleges en met kennisinstellingen op het gebied van klimaat.

Het is voor de WKR een uitdaging om de doelgroep Kamerleden goed te bereiken. Kamerleden zijn, naast departementen, een voorname doelgroep van de WKR. Met name Tweede Kamerleden zijn moeilijk te bereiken. Zo komen weinig Kamerleden af op technische sessies in de Tweede Kamer waar de WKR aan bijdraagt en reageren weinig fracties op een aanbod voor toelichting op adviezen van de WKR. In de Eerste Kamer is de opkomst bij bijdragen van de WKR groter.

Aanbeveling 5: Adviseer gerichter aan Kamerleden en lagere overheden.

Zet meer in op het beter laten landen van adviezen bij Kamerleden. De activiteiten die de WKR al uitvoert zijn logisch, zoals het verzorgen van technische sessies. Aanvullend daarop kan de WKR de aanbevelingen van de adviezen voor parlementariërs vertalen; wat adviseert de WKR aan Kamerleden? Dit kan in aanloop naar relevante debatten met Kamerleden gedeeld worden.

We bevelen daarnaast aan om ook bij parlementariërs onderwerpen voor het werkprogramma op te halen.

Provincies en gemeenten spelen een belangrijke rol in het Nederlandse klimaatbeleid. Ook op uitvoeringsorganisaties (o.a. RVO, omgevingsdiensten, ACM) hebben de adviezen van de WKR betrekking. Vergroot de aandacht voor lagere overheden in de doorwerking van adviezen en neem hen, op onderwerpen waar dit relevant is, mee als doelgroep van het advies en doorwerkingsactiviteiten.

KWINK groep biedt inzicht, structuur en inspiratie voor een sterke publieke sector. Dat doen we door te onderzoeken en te adviseren.

We zijn nieuwsgierig, betrokken en precies. We duiken met plezier in onderwerpen die we al kennen én in onderwerpen die nieuw voor ons zijn. We doen ons werk graag samen: met collega's, met andere bureaus en met onze opdrachtgevers en de organisaties die betrokken zijn bij onderzoeks- en adviestrajecten. Kenmerkend voor onze aanpak is dat we scherp doorvragen en pas iets beweren als we het goed uitgezocht hebben.

KWINK
GROEP

KWINK groep | +31 (0)70 35 96 955
Nassaulaan 1 | 2514 JS Den Haag
www.kwinkgroep.nl